

OCHRANA ZÁPOLÍ PROTI ZBRANÍM HROMADNÉHO NIČENÍ V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Inženýr major Ing. Jiří Čermák

Vzhledem k rostoucí účinnosti zbraní všech druhů, zvláště pak zbraň hromadného ničení a k množství i kvalitě prostředků dopravujících je cíl jsou kladeny daleko větší požadavky na zápolí a na jeho ochranu v průběhu soudobé války.

Nadřazenost vzdušných sil nade všemi ostatními druhy vojsk, tak charakteristická pro armády NATO, je určována snahou dosáhnout zásadního rozhodnutí v prvních dnech války napadením, mimo vojska a letectvo, zejména průmyslových a politickosprávních center. Cílem tohoto napadení je znemožnit jejich funkci a zároveň silně narušit morálně politický stav a vlivního obyvatelstva. Základním požadavkem tohoto prvního úderu má být překvapení a masové použití zbraní hromadného ničení, zejména nukleárních a thermonukleárních. Lze tedy počítat s tím, že případný nepřítel bude v počátečním období války usilovat o zničení několika nejdůležitějších měst v nejkratší době.

Tím může být velmi vážně ohroženo uvedení národního hospodářství do stavu válečné pohotovosti, doplňování a zásobování armády a při nadálém napadení i mobilisace.

Proto je v současné době tak významná otázka pohotovosti a připravenosti nejen vojsk, ale v neméně míře i celého státu, zvláště pak systému jeho civilní obrany. A pro ČSR je význam pohotovosti a připravenosti zejména soben strategickou polohou a přímým sousedstvím s kvapně budovaným bundeswehrem urychleně vyzbrojovaným spolu s ostatními státy atlantické aliance zbraněmi hromadného ničení taktického i strategického použití.

1. Současné možnosti ochrany měst, objektů a obyvatelstva proti účinkům atomového úderu

Včas zjistit nebezpečí vzdušného napadení, uvědomit orgány civilní obrany o tomto nebezpečí, jakož i znemožnit napadení zničením letounů nosičů zbraní hromadného ničení, zabezpečit zvláště určené důležité objekty přísluší vojskům protivzdušné obrany státu.

K úkolům samého systému civilní obrany patří:

- příprava měst a objektů k ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení a jejich včasné upozornění na vzdušné nebezpečí;
- organisování přímé ochrany obyvatelstva evakuací, prostředky kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva;
- zabezpečení odstranění následků vzdušného napadení.

Při posuzování stavu a možností ochrany zápolí proti vzdušnému napadení zbraněmi hromadného ničení je nutno vycházet ze souvislosti daných rázem našich měst a objektů, předpokládanými silami a prostředky nutnými ke splnění úkolů civilní obrany, hospodářským a politickosprávním složením a výrobními možnostmi státu.

Těmto hlediskům se v současné době postupně přizpůsobuje i organizace a technické zabezpečení systému civilní obrany, který dosud není plně schopen čelit následkům napadení zbraněmi hromadného ničení.

Organizační struktura systému civilní obrany, jehož vrcholným orgánem je ministerstvo vnitra — správa civilní obrany, je přizpůsobena struktuře volených orgánů státní moci. Jsou tedy při krajských, ústředních, městských a někdy i místních národních výborech kategorisovaných měst ustaveny štáby civilní obrany, jejichž úkolem je řídit, koordinovat a provádět všechna opatření ochrany proti vzdušnému napadení v rámci celého města.

a) Jedním z nejdůležitějších úkolů těchto orgánů je příprava obyvatelstva k ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení. Jde o seznámení s účinky těchto zbraní, se způsoby ochrany a zároveň i o přípravu veřejných útvarů — skupin svépomoci, zdravotnických družin, zdravotnických i požárních hlídek. Přímé školení příslušníků těchto útvarů provádějí masové organizace — Svazarm, Československý Červený kříž a Svaz požární ochrany v rámci všennárodní přípravy obyvatelstva. Bude třeba, aby tato příprava vykazovala co nejlepší výsledky, o což by se měli také podstatnou měrou přičinit příslušníci armády aktivní instruktorskou činností v uvedených masových organizacích.

Také vybavení civilního obyvatelstva prostředky individuální ochrany musí odpovídat požadavkům vyplývajícím z možnosti nenadálého napadení zbraněmi hromadného ničení. Bylo by na příklad vhodné, aby ochranná maska, jejíž zlepšení se připravuje, poskytovala také ochranu proti kouřovým plynům. Platí to zejména za předpokladu, že po výbuchu atomové pumy vzniknou rozsáhlé devastace a požáry, a tím i daleko větší nebezpečí udušení a otravy kysličníkem uhelnatým. Rovněž tak by bylo vhodné doplnit ochranné prostředky jednotlivce kapesním obvazem, prostředky proti popáleninám a individuálním protichemickým balíčkem.

Individuální ochranné prostředky mají však cenu jenom tehdy, jsou-li po ruce a ovládá-li se jejich použití. Proto bude třeba uvážit, zda vzhledem k možnostem nenadálého napadení nebude účelnější ukládat je alespoň v rámci domovních bloků, po případě v úkrytech. Přitom bude snáze možno přezkoušet správný počet různých velikostí, naučit obyvatele individuálních ochranných prostředků používat a vhodným uložením zamezit jejich znehodnocení.

Nejpodstatnější snížení ztrát obyvatelstva je možno zajistit vnitřní evakuací obyvatelstva, která by měla být dokonale připravena a obsahovat 30 až 40% obyvatel nejvýznamnějších politickohospodářských středisek. Pro osazenstvo závodů a obyvatele měst, kteří nebudou evakuováni, má pak zvláštní význam včasné uvědomění o nebezpečí vzdušného napadení. Jedině tehdy může být využito všech prostředků jak kolektivní, tak i individuální ochrany a uvedení všech složek civilní obrany do plné pohotovosti.

b) Do další skupiny opatření prováděných k ochraně proti vzdušnému napadení patří zejména technická opatření civilní obrany.

Jejich výstavbu plánují štáby krajů a měst a oddělení civilní obrany při jednotlivých resortech. Ústředně plánování usměrňuje správa civilní obrany ministerstva vnitra.

Jde zejména o výstavbu chráněných pracovišť, o ochranu zařízení a především o úkryty obyvatelstva s různým stupněm odolnosti proti účinkům zbraní hromadného ničení i zbraní klasických.

V současné době se u nás budují úkryty I. až IV. třídy odolnosti, které jsou od r. 1956 plánovány a zřizovány jen jako protiatomové. Musí zajišťovat pobyt osob minimálně 24 hodin a ochranu proti BCHL, BBP, BRI, požárům a zaplavení.

Úkryty I. třídy mají odolat přetížení na povrch zemský do 20 kg/cm² a přímému zásahu letecké trhavé pumy váhy nad 1000 kg. Tato třída poskytuje ochranu proti všem účinkům zbraní hromadného ničení a používá se zejména pro výstavbu chráněných pracovišť.

Výstavba úkrytů II. třídy odolnosti byla do roku 1956 plánována ve dvojím provedení, atomovém a neatomovém. Druhé provedení je z další výstavby vyloučeno. Odolnost je proti přetížení od 5 do 10 kg/cm² a proti trhavé pumě do 1000 kg. Tyto úkryty mohou být štolové, zapuštěné nebo polozapuštěné a podle určení veřejné nebo pro úkryty obyvatelstva. Jsou také brány v úvahu pro zřízení VS a chráněných pracovišť, zejména zdravotnických, po případě jako velké veřejné úkryty.

Úkryty III. třídy odolnosti musí unést váhu zřícené budovy chránit proti pumě 250 kg. Odolnost konstrukce samostatně stojících úkrytů je projektována na 5 kg/cm² přetížení bez dalšího násobení dynamickým koeficientem, odolnost úkrytů vestavených je až do 3,5 kg/cm². Plní úkol ochrany speciálních pracovišť, veřejných, objektových a domovních úkrytů.

Nejrozšířenějším typem úkrytů — domovních i objektových — jsou úkryty IV. třídy odolnosti s únosností trosek zřícené budovy a statického přetížení do 1 kg/cm², chránící proti účinku střepin, zápalných pum do 10 kg. Všechny uvedené druhy úkrytů jsou budovány v rámci plánované investiční výstavby.

Další možnosti úkrytí jsou ještě dány polními úkryty, jejichž výstavba má být prováděna jak podle plánu silami a prostředky civilní obrany, tak i svépomocí obyvatelstva.

Mimo řešení otázek úkrytí obyvatelstva jsou ještě další problémy kolektivní ochrany, které se řídí dosud vydanými směrnici stanovícími zásady pro technická opatření civilní obrany při výstavbě a rekonstrukci sídlišť, průmyslových území, závodů a zařízení vzhledem na účinky zbraní hromadného ničení.

Je tedy úkolem technických orgánů a štábů civilní obrany navrhovat úpravy nebo zaměřovat další výstavbu měst a objektů tak, aby se co nejpodstatněji a přitom nejekonomičtěji zajistilo snížení účinků zbraní hromadného ničení na obyvatelstvo i materiální hodnoty. Jde o vytvoření vhodné komunikační sítě s okružními i radiálními směry, o dostatečně široké ulice vzhledem k výšce zástavby, aby jich mohlo být použito jako k úniku obyvatel z ohniska zásahu, tak i k umožnění rychlé činnosti likvidujících jednotek. Velký význam proti šíření požárů mají široké nezastavěné plochy, jako náměstí a parky, zejména jsou-li vybaveny vodními nádržemi. Neméně důležité je bezpečnostní zajištění zdrojů a rozvodů vody, elektrické energie a plynu. Také umístění průmyslové části mimo střed města, rozptýlení nejdůležitějších staveb, uzlů, skladů a jejich ochrana jsou vážné problémy, které musí orgány civilní obrany při výstavbě a přestavbě měst řešit.

c) Ochranu obyvatelstva a materiálních hodnot proti účinkům zbraní hromadného ničení je nutno spatřovat také v opatřeních k odstranění následků vzdušného napadení.

Jde o lokalisaci a hašení požárů, vyprošťování osob ze závalů, o průzkum a vytyčení zamořených prostorů, o deaktivaci a hygienickou očistu, o uvolnění komunikací, o zdravotnické zabezpečení, o zajištění nutného množství vody, příkonu energie atd.

K provádění zejména těchto úkolů se v každém kategorisovaném městě organizují služby civilní obrany. Personální i materiálovou základnu těchto služeb tvoří komunální, státní a jiné podniky nebo ústavy ve městě. V rámci kraje jsou ještě pro pomoc největším a nejohroženějším městům ustavovány krajské posilové jednotky některých služeb. Všechny uvedené jednotky jsou organizovány z civilních osob nepodléhajících vojenské povinnosti a vybaveny materiálem, po případě technikou svých základen, není-li tato technika zajištěna pro potřeby armády.

Těžiště úkolů při odstraňování následků vzdušného napadení bude však především položeno na vojenské útvary civilní obrany, organizované v městské nebo krajské vojenské útvary, které podléhají příslušnému veliteli civilní obrany města nebo kraje. Pro poskytování pomoci nejdůležitějším městům, která nebudou schopna odstranit následky napadenými zbraněmi hromadného ničení, jsou ustaveny vojenské kádrové jednotky civilní obrany — dispoiční prostředek velitele civilní obrany státu.

V současné době, kdy, jak bude v následujícím příkladu ukázáno, ztráty na životech, rozsáhlé požáry a devastace po atomovém napadení města nabudou rozsahu mnohem většího než po leteckých úderech provedených prostředky používanými v druhé světové válce, bude třeba plně přizpůsobit této situaci jak organizaci a dislokaci, tak i operační hlediska nasazení složek civilní obrany. Také vybavení materiálem a technikou, která bude k dispozici složkám civilní obrany, ještě nemusí být postačující k rychlému odstranění následků atomového úderu na velká města.

2. Příklad následků atomového napadení města

Pro srovnání účinků atomového napadení města s možnostmi systému civilní obrany je dále rozbírán příklad zcela odpovídající situaci a podmínkám našeho státu.

Vezměme v úvahu město našeho rázu s 200 000 až 300 000 obyvateli, typické hustou zástavbou staršími velkými budovami a velkou zalidněností středu města. Počítáme-li, že bude mobilisováno 10% obyvatel a evakuováno 20% obyvatel, zejména dětí, budou v případě napadení města atomovou pumou ekvivalentu 50 až 80 tisíc tun TNT u zbývajících počtu obyvatel tyto ztráty:

	Při nenadálém napadení	S varováním a ukrytím 15% obyvatel	S varováním a ukrytím podle normativů
ztráty nenávratné	35,6%	30%	21,3%
ztráty zdravotnické	40,8%	33,5%	26,1%
bez zranění	23,6%	36,5%	52,6%

Při kalkulaci ztrát bylo uvažováno s následující okolností úkrytů v jednotlivých pásmech účinků atomové pumy.*)

Pásmo A: zcela odolná I. a II. třída, 50% úkrytů III. třídy.

Pásmo B: zcela odolná I., II. a III. třída, 50% IV. třídy a 10% sklepů a polních úkrytů.

Pásmo C: zcela odolná I., II., III. a IV. třída, 80% sklepů a polních úkrytů.

Pásmo D: zcela odolají veškeré úkryty a sklepy.

Pro nekryté osoby je použito těchto tabulek ztrát v různých pásmech.

Při nenadálém napadení: A ztráty 100%, úmrtí 90%,

B 80%, 25%,

C 50%, 10%,

D 20%, 2%.

Při varování

A ztráty 100%, úmrtí 90%,

B 75%, 20%,

C 30%, 5%,

D 10%, 0.

A nyní srovnáme účinnost evakuace dalších 20% obyvatelstva, rozdělených po 10% z pásma A a B předpokládaných cílovou analýsou měst (je-li těchto 20% zahrnuto do kalkulace ztrát).

	Nenadálé napadení	S varováním a ukrytím 15% obyvatel	S varováním a ukrytím podle normativů
mrtví	22,5%	17%	10%
ranění	34,5%	24%	20%
bez zranění	43,0%	59%	70%

Ze srovnání obou tabulek nutně docházíme k závěru, že je buď nutno zcela a co nejdříve splnit výstavbu ženižně technických opatření podle normativů, což je ovšem velmi nákladné, nebo připravit evakuaci 20% obyvatel (zejména dětí) z celého města; a po 10% počtu obyvatel města z pásma A i B. Těchto 35 až 40% obyvatel je pak zcela zabezpečeno i pro případ nenadálého napadení. Bylo by snad proto účelnější i ekonomičtější věnovat část finančního nákladu plánovaného na výstavbu podle normativů na ženižně technickou přípravu evakuačních míst.

Všimněme si dále, jaká by byla zhruba potřeba některé techniky k odstranění následků vzdušného výbuchu atomové pumy uvedeného TN ekvivalentu.

V pásmu A o ploše 3—4 km² by bylo asi 1 milion 610 tisíc m³ závalin v pásmu B o ploše asi 10 km² 2 miliony 460 tisíc m³,

*) Rozsah účinků výbuchu atomové pumy na osoby, stavby a zařízení v jednotlivých pásmech škod je podrobněji rozveden v článku »Cílová analýsa měst s hrozbou použití atomových zbraní« — VM, čís. 5/56.

v pásmu C 980 tisíc m³. To při předpokladu, že v jednotlivých pásmech nastane následující rozrušení staveb:

	A	B	C	D
úplně rozrušeno	80%	30%	5%	—
rozrušeno z větší části . . .	20%	50%	20%	5%
rozrušeno z menší části . . .	—	20%	70%	5%
lehce opravitelná poškození	—	—	5%	70%

Při těchto předpokladech, když počítáme, že se do ulice zřítí jen 50% menších stěn rozrušených budov, a máme-li uvolnit cesty pro zásahové složky v šíři alespoň 3 m a v délce nutné jen pro vyprošťování osob z úkrytů, vychází nám pro 10 km v pásmu A odstranit 28 000 m³ ssutin, pro 30 km v pásmu B 48 000 m³ a pro 15 km v pásmu C 4000 m³ ssutin.

Toto celkové množství 50 000—60 000 m³ ssutin nebudou pravděpodobně schopny odstranit veškeré složky civilní obrany města i s posilovými prostředky a s veškerou technikou, kterou zatím mají mít k dispozici, ani do 36 hodin plného pracovního vytížení.

A to jde jen o uvolnění komunikací, nikoli již o vlastní vyprošťování osob ze zavalených úkrytů, sklepů nebo budov.

K odstranění následků atomového napadení by dále potřebovalo uvedené město (s 200 až 300 tisíci obyvateli a plochou 50 až 80 km²) 600 až 800 nákladních aut s průměrnou únosností 5 t.

Vezmeme-li v úvahu dalšího největšího činitele — požáry, které způsobují rozsáhlé a zničující škody, musíme uvažovat zhruba tyto účinky: Až do hranice pásem B a C budou vznikat požární bouře, v pásmu C vzniknou nejméně ve 30% plochy rozsáhlé požáry a ještě v pásmu D mohou být požáry značné, i když ohraničené.

Budeme-li chtít lokalisovat požární bouře na ploše ohraničené 10 běžnými km a zajistit průchody jen k úkrytům, o nichž předpokládáme, že odolaly účinkům tlakové vlny, t. j. 30 km ulic, bude k tomuto úkolu třeba 10 až 12 hodin plné činnosti všech požárních prostředků posilových i města.

Tím bychom však splnili jen velmi malý úsek lokalisace a likvidace požárů vzniklých atomovým napadením uvedeného města. Mimo závěr, že ani požární technika při plných tabulkových počtech nestačí uspokojivě splnit svůj úkol, je nutno si uvědomit závěr, že jak vlivem požárů, tak i závalu je možno vyprostit osoby ze zavalených úkrytů ve velké většině případů, zvláště v pásmech škod A a B, nejdříve až po 48 hodinách pobytu v úkrytu. Tato skutečnosti však vnitřní vybavení úkrytů přizpůsobeno dosud není.

Pokud jde o další účinky, nutno počítat s tím, že by v našich velkých a starších městech byla vyražena z provozu většina energetických a mnohdy i vodních zdrojů. Rovněž spojení, zejména linkové, na které je dosud systém civilní obrany zapojen, by bylo velmi poškozeno a ztěžovalo by a někde dokonce i znemožňovalo úspěšné velení zasahujícím složkám civilní obrany. Objekty a technika zdravotnické služby jsou v současné době dislokovány a vybaveny tak, že při atomovém napadení nebude tato služba mít ani možnost, ani prostředky efektivně zasáhnout. Těžiště zdravotnického zabezpečení pak bude převážně na silách a prostředcích kraje a posilových složek, což je vzhledem k dříve uvedeným zdravotnickým ztrátám velmi málo.

V uvedeném příkladu atomového napadení města je brán v úvahu vzdušný výbuch. Při pozemním výbuchu atomové pumy stejného TNT ekvivalentu by plošný rozsah pásem škod byl sice o 15% menší, avšak v pásmu A by došlo k mnohem většímu ničení. Zejména by však byl podstatně ztížen úkol odstranění následků napadení vzhledem k značnému zamoření ovzduší terénu, objektů a zařízení radioaktivním prachem.

Z tohoto příkladu je také zřejmé, že je tu mnoho problémů, v kterých může armáda pomoci plánováním součinnosti jak pro určitá období války tak i místa na území státu, dále v teoretickém i praktickém řešení některých otázek ochrany a na místě ne posledním též spoluprací při výcviku štábů složek civilní obrany. Rovněž spolupráce v otázkách materiálně technického vybavení systému civilní obrany by mohla jeho pohotovosti nemál přispět.

3. Možnosti a úkoly ochrany zápolí proti účinkům všech druhů zbraní hromadného ničení

Pro názornost uvedu ještě srovnání některých výsledků těžkého bombardování německého průmyslového města Bochumu v minulé světové válce za dobu více než tří let a následků jediného napadení atomovou pumou města zhruba stejného rozsahu a se stejným počtem obyvatel.

Cíl	Počet obyvatel	Počet budov	Počet náletů	Nenávratné ztráty obyvatel	Počet budov	
					zničeno	středně a lehce poškozeno
Bochum	305 000	24 627	225	4 095	8 742	13 152
Město evropského typu:						
a) nenadále napadení	300 000	25 500	1 (50—80kt TNT)	76 000	7 500	15 400
b) při vybudovaném ukrytí, evakuaci a varování				21 000	7 500	14 000

Z této tabulky je vidět především velký rozdíl počtu nenávratných ztrát obyvatelstva. Nejsou v ní uvedeny rozsáhlé ztráty zdravotnické, jejich likvidace po atomovém napadení bude jedním z největších problémů ochrany obyvatelstva.

Škody na budovách a jejich zničení se zdají na první pohled stejné. Velký nepoměr je však v časovém rozmezí a v množství vzdušných napadení, kterými byly způsobeny. Vše, co bylo zničeno v Bochumu dvěma sty pětadvaceti nálety za 3 až 4 léta, může být ve městě stejného rázu zničeno jedním atomovým úderem. A to pochopitelně klade daleko větší nároky na organizaci, technické a materiálové vybavení a řízení složek určených k odstranění následků atomového napadení.

Uvážíme-li k tomu ještě rychlost, s jakou mohou být dnes zbraně hromadného ničení dopravovány na cíl, jejich masové použití, možnost překvapení v počátečním období války a snahu napadnout tímto způsobem nejdůležitější hospodářskopolitická centra zápolí, vznikne nám nutnost stále zvyšovat akceschopnost a pohotovost systému civilní obrany státu.

Vedle možnosti napadení zápolí nukleárními zbraněmi je třeba počítat i s použitím novodobých otravných látek a bojových biologických prostředků. Jejich použití, zvláště pak v možné kombinaci s výbušnými zbraněmi atomovými, by velmi silně narušilo veškerou činnost v zasažené oblasti a vyžadovalo by velkého duševního a fyzického vypětí obyvatelstva.

Ochrana proti novodobým otravným látkám a biologickým zbraním je pro nesnadnost indikace a u bojových prostředků pro zvláštní povahu šíření jejich následků obtížná a náročná a nevylučuje mnohá překvapení. U bojových biologických prostředků se uplatňuje jejich specifická vlastnost tím, že vedle primárních ztrát vznikají ještě ztráty sekundární tím, že se infekce sama dále šíří, bez dalšího zásahu nepřítel.

Protože nikdy nelze vyloučit možnost použití kterékoli ze zbraní hromadného ničení, po případě za určitých podmínek i jejich použití komplexní, je především nutno zabezpečovat stálý komplexní průzkum, indikaci a identifikaci otravných látek, radioaktivních látek a bojových biologických prostředků.

Hlavní tíha v ochraně proti těmto prostředkům spočívá na chemických a zdravotnických složkách civilní obrany a na dokonalém průzkumu. Dobrou ochranou mohou tu také poskytovat již dříve uvedené prostředky kolektivní a individuální ochrany. Velký význam má opět, zná-li obyvatelstvo možnosti ochrany proti účinkům těchto zbraní, dále zajištění jeho odolnosti proti některým infekcím a jiná preventivní opatření.

Další účinek napadení zbraněmi hromadného ničení, s kterým nepřítel nemálo počítá, je možnost vzniku paniky, která může na dlouhou dobu značně ztížit obnovení normálního chodu života napadeného města i dalekého okolí. Budou tedy mít otázky boje proti psychologickým účinkům vzdušného napadení velký význam. Zkušenosti z bombardování měst v minulé válce dosvědčují, že největší panika vzniká tam, kde lidé nevědí, jak se mohou chránit proti účinkům různých zbraní, a u těch, kteří nejsou pověření žádnými, třebas i drobnými úkoly v období odstraňování následků vzdušného napadení.

Z toho tedy vyplývají asi tyto závěry pro přípravu obyvatelstva:

- upevňovat morálně politickou jednotu lidu a vědomí vedení spravedlivé války;
- zajistit provedení evakuace, zejména dětí;
- připravovat obyvatelstvo k používání prostředků individuální a kolektivní ochrany a cvičit je k plnění úkolů spojených s odstraňováním následků vzdušného napadení.

Závěr

Lze tedy konstatovat, že ochrana zápolí proti všem druhům zbraní hromadného ničení může, bude-li již v míru dokonale připravována, zajistit podstatné snížení ztrát na životech i na materiálových hodnotách, které by, zejména v počátečním období války, měly značný vliv i na vývoj situace na bojujících frontách.

K dosažení nejvyššího stupně ochrany je třeba plánovat, organisovat a připravovat všechny zdroje sil a prostředků, které zůstávají zápolí k dispozici. A to je nutno provádět v současné době urychleně, soustavně a ekonomicky účelně. Pak bude systém civilní obrany akceschopný, v pohotovosti a bude zabezpečovat, že nelze překvapivými údery zbraněmi hromadného ničení ochromit obranyschopnost našeho státu. To platí zejména pro počáteční období války, do kterého bude pravděpodobně položeno těžiště vzdušných úderů nepřítele na velká politickohospodářská centra státu. A bude-li systém civilní obrany po všech stránkách připraven na toto období, bude pak jistě schopen plnit i všechny své úkoly v celém průběhu války, neboť personální i materiální základna, z níž vychází celá jeho struktura, zůstává v podstatě stejná.

Závěrem uvedu ještě některé úkoly vyplývající ze základních problémů ochrany zápolí, k nimž je třeba hlavně přihlížet a co nejrychleji je dořešit:

1. Zvyšování informovanosti a připravenosti obyvatelstva k ochraně všemi formami odborného školení, výcviku a zejména politické výchovy. Zajištění dobré kvality, rozdělení i znalosti v používání prostředků individuální a kolektivní ochrany proti všem druhům zbraní hromadného ničení.

2. Provedení rozboru potřeby a možností včasné evakuace obyvatelstva ze strategicky významných hospodářskopolitických center, její organisování, materiálně technické a politické zabezpečení. Zároveň s touto otázkou řešit též problematiku náhradních provozů nejdůležitější výroby.

3. Přezkoušení provedených i plánovaných zejména technických opatření civilní obrany co do rozsahu, účelnosti a ochranné hodnoty vzhledem k účinkům zbraní hromadného ničení, k ekonomickým možnostem státu a k dalším možnostem řešení ochranných opatření.

4. Úplné přizpůsobení organisace systému civilní obrany úkolům vyplývajícím z možnosti nenadálého napadení větších měst zbraněmi hromadného ničení, zvláště v počátečním období války. V souvislosti s tím přezkoušet potřebu a možnosti zkvalitnění a zejména zvýšení počtů techniky potřebné k včasnému a úspěšnému odstranění následků vzdušného napadení. To znamená přerešit podle cílových analys měst organisaci všech složek civilní obrany a jejich velení, manévr silami a prostředky, organisaci všestranného průzkumu a včasného varování, praktické procvičování situací při napadení zbraněmi hromadného ničení a také přezkoumat všechny možnosti součinnosti systému civilní obrany s armádou i využít jich.

Je známo, že v soudobé válce jsou bojující vojska a zápolí jedna fronta, a pro armádu je z toho možno učinit ten závěr, že proto musí také mít spoluodpovědnost za připravenost obrany i ochrany celého území státu. To znamená, že je povinna dnes všemožně pomáhat budovat a zdokonalovat systém civilní obrany a zejména řešit v součinnosti s ním všechny společné problémy, které se budou, zvláště v počátečním období války, vyskytovat.

Potřeba spolupráce a součinnosti armády a civilní obrany v co nejširším měřítku a na všech stupních je tedy zřejmá nejen ze souvislosti bojových úkolů obou složek, ale hlavně ze společné odpovědnosti za obranyschopnost země a její vysokou a nepřetržitou bojovou pohotovost.